

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ” _____ (підпис)
201 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

на тему: «Ринок банківських послуг для домогосподарств в
сучасних умовах»
(назва теми)

Виконавець:

студентка центру заочної форми
навчання

Троян Г.В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н, викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Деркач Ю.Б.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Троян Г.В. «Розвиток ринку банківських послуг для домогосподарств в сучасних умовах»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – економічні відносини, пов'язані з функціонуванням банків в процесі взаємовідносин з домогосподарствами.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та механізму функціонування ринку банківських послуг для домогосподарств, поняття «банківська операція», «банківська послуга» та «банківський продукт», класифікація банківських послуг.

Проаналізовано депозитний та кредитний портфель фізичних осіб, стан карткового ринку, комісійні доходи та операцій з платіжними картками ПАТ «ПРИВАТБАНК».

Запропонована регресійна модель, використання якої дозволить збільшити чистий комісійний дохід банку від операцій з платіжними картками, напрямки удосконалення законодавства щодо захисту прав споживачів банківських послуг з метою підвищення довіри до банківської системи, поетапні заходи підвищення фінансової грамотності населення.

Ключові слова: банку, фізична особа, послуга, депозит, кредит, платіжна картка, дохід.

ANNOTATION

G. Trojan, «The market of banking services for households in modern conditions»,
(students surname and initials) (work title)
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the program
«Management of bank activity in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study is the economic relations connected with the functioning of banks in the process of relations with households.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of essence and mechanism of functioning of market of bank services are in process examined for households, concept «bank transaction», «bank services» and «bank product», classification of bank services.

The deposit and loan portfolio of individuals, the state of the card market, commission income and operations with payment cards of PJSC "PRIVATBANK" are analyzed.

The proposed regression model, the use of which will increase the net commission income of the bank from operations with payment cards, the direction of improving the legislation on the protection of consumers' rights to banking services in order to increase confidence in the banking system, phased measures to increase financial literacy of the population.

Keywords: bank, physical person, service, deposit, credit, pay card, profit.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ	
1.1 Основні тенденції розвитку ринку банківських послуг для домогосподарств.....	6
1.2 Фактори, що впливають на стан ринку банківських послуг для домогосподарств.....	16
1.3 Нормативно-правове регулювання діяльності учасників ринку банківських послуг для фізичних осіб.....	20
Висновки до першого розділу.....	26
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ	
2.1 Аналіз депозитного портфелю фізичних осіб.....	28
2.2 Аналіз банківського кредитування фізичних осіб.....	32
2.3 Аналіз діяльності банків України на ринку карткових продуктів.....	43
Висновки до другого розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ	
3.1 Оцінка потенціалу зростання доходів банків від операцій з банківськими картами на прикладі ПАТ «Приватбанк».....	52
3.2 Підвищення рівня фінансової грамотності споживачів на ринку банківських послуг.....	61
3.3 Шляхи подальшого розвитку українського ринку банківських послуг для домогосподарств.....	70
Висновки до третього розділу.....	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
Додатки.....	

ВСТУП

Актуальність теми. Конкурентна боротьба за клієнтів змушує банки брати активну участь у формуванні та розвитку ринку банківських послуг. Розвиток роздрібних і корпоративних напрямків діяльності банків мають свою специфіку. Це обумовлено, перш за все, особливостями банківського обслуговування фізичних та юридичних осіб. Кожна з цих клієнтських груп відрізняється асортиментом відповідних банківських продуктів і послуг, характером обслуговування. Наприклад, для того, щоб заощадження населення стали істотним джерелом для розширення ресурсної бази банків, необхідно розвивати роздрібний бізнесу. Розробка і впровадження нових підходів, методів та інструментів вдосконалення банківського ритейлу дозволяє не тільки розширити активні операції банків, але і підвищити рівень життя населення. Зазначене визначає його велике соціально-економічне значення як однієї з найважливіших умов підвищення ефективності сучасної банківської системи.

Розширення продуктів та послуг, зростання ринкової конкуренції, викликає у вітчизняних банків стійку потребу в розвитку інноваційної діяльності. Разом з тим, як показав аналіз банківської практики, названа діяльність ще не набула безперервний характер. Не повною мірою відповідає її практичним потребам і сучасний рівень наукових досліджень в даному напрямку, що не дозволяє банкам адекватно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, з метою збереження та розширення своєї ринкові позиції.

Поряд з цим, все ще не досягнуто чіткого розмежування між роздрібними і оптовими банківськими операціями, послугами і продуктами. Важливо також враховувати, що, в цілому, банківській сфері, як потужному драйверу економічного зростання і соціального прогресу сучасного суспільства, іманентні високі потенційні можливості.

Теоретичним та методологічним проблемам дослідження ефективності обслуговування банками різних груп клієнтів присвячено праці провідних учених в галузі економічної теорії, банківської справи, фінансового

менеджменту, маркетингу. Вітчизняними авторами цих досліджень є такі науковці: В.В. Вітлінський, ДД. Гладких, О.В. Дзюблюк, Ю.А. Заруба, Б.С. Івасів, О.А. Кириченко, А.М. Мороз, Л.О. Примостка, , М.І. Савлук, Н.Р.Швець. Вагомий внесок у розробку зазначених аспектів зробили й зарубіжні економісти, такі як Гюнтер Асхауер, Гроз'єан Рене Клаус, О.І. Лаврушин, П. Роуз, Сільві де Куссерг, В.М. Уоскін, та інші.

Таким чином, комплексне теоретичне обґрунтування основних напрямків становлення і розвитку ринку роздрібних банківських послуг, дослідження механізму реалізації основних видів послуг для домогосподарств та перспектив їх удосконалення слід вважати особливо актуальним напрямком дослідження, широке застосування результатів якого дозволить підвищити ефективність банківської діяльності загалом. Зазначене визначає актуальність теми дипломної роботи.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад організації ринку роздрібних банківських послуг та надання практичних рекомендацій з питань удосконалення діяльності банків щодо обслуговування домогосподарств.

Завдання дослідження:

узагальнити теоретичні засади сутності ринку банківських послуг, розкривши при цьому зміст понять «банківська операція», «банківська послуга» та «банківський продукт»;

визначити фактори, що впливають на стан ринку банківських послуг для домогосподарств та характер їх впливу;

проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють діяльність учасників ринку роздрібних банківських послуг;

дослідити стан депозитного портфелю фізичних осіб, сформованого українськими банками;

оцінити сучасні тенденції кредитування фізичних осіб;

проаналізувати тренди, що сформувались на вітчизняному ринку платіжних карток ;

оцінити потенціал зростання доходів банків від операцій з платіжними картками на прикладі ПАТ «Приватбанк»;

визначити шляхи підвищення рівня фінансової грамотності споживачів банківських послуг та подальшого розвитку українського ринку банківських послуг для домогосподарств.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, пов'язані з функціонуванням банківської системи України в процесі взаємовідносин з клієнтами-фізичними особами.

Предметом дослідження є організаційно-економічний механізм функціонування ринку банківських послуг для домогосподарств.

Методами дослідження є загальнонаукові прийоми і методи досліджень: 1) метод системної оцінки; 2) метод аналізу і синтезу; 3) метод групування, порівняння та узагальнення економічних показників; 4) статистичні, математичні методи; 5) методи прогнозування, фінансового аналізу та спостереження.

Інформаційна база дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів; практичні дослідження з питань здійснення банківських операцій та реалізації банківських послуг; законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків в Україні; офіційні фінансові звіти банків; офіційні статистичні дані НБУ; науково-методична література; матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження було з'ясоване наступне:

1. *Банківська операція* – це технологічно проста дія працівників банку з обслуговування його клієнтів та одержання прибутку. *Банківська послуга* – це одна чи кілька взаємопов'язаних банківських операцій, завдяки виконанню яких буде задоволена визначена потреба клієнта. *Банківський продукт* – це розрахована на конкретного клієнта банківська послуга, яка є чітко сформульована і строго структурована.

2. Традиційно банківські послуги групують у наступні блоки: ощадний, кредитний, розрахунково-касовий, інвестиційно-фондовий, комісійно-посередницький. Ринок банківських послуг для домогосподарств – це система економічних відносин, що забезпечує реалізацію попиту на різного роду послуги з боку роздрібних клієнтів банків, пропозицію цих послуг банківськими установами та формування ціни на них.

3. Ринок банківських послуг для домогосподарств перебуває під впливом численної кількості факторів: стан економіки; зростання/скорочення доходів населення; стан фінансового ринку; ступінь розвитку банківської системи; розвиток нормативно-правової бази; соціально-політична ситуація в країні; рівень довіри до банківської системи та рівень фінансової грамотності населення.

4. Основним законом, що регулює захист прав споживачів на депозитному ринку є Закон «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Загальні засади емісії та здійснення операцій з використанням платіжних карток регулює Закон України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001. та іншими нормативно-правовими актами.

5. Споживче кредитування в Україні регулюється значною кількістю законодавчих актів та норм, одним із основних є Закон «Про споживче кредитування», що вступив в дію 17.06.2017 р., введення в дію якого забезпечує захист прав та законних інтересів споживачів, кредиторів,

створює належне конкурентне середовище на фінансовому ринку, підвищує рівень довіри населення до банківської системи.

6. Кошти фізичних осіб скорочувались у 2014-2015 рр., що свідчить про недовіру до банківської системи та пов'язане з розгортанням економічної кризи всередині держави та військовим конфліктом на сході. Проте істотне зростання номінальних доходів українців на тлі стабілізації економіки відновило довіру до банків, що підтверджується поступовим збільшенням коштів фізичних осіб та суб'єктів господарювання. Частки довгострокових ресурсів строком більше року зменшилась з 49% до 29% у 2013-2017, відповідно частка депозитів до одного року збільшилась з 27% до 37%, на вимогу – з 20% до 34%, що свідчить про скорочення можливостей банків надавати довгострокові кредити.

7. Протягом 2006-2017 років кредитування банківськими установами фізичних осіб було нерівномірним: у кризовому періоді 2013-2016 р. споживче кредитування майже не відбувалось, у 2017-2018 р. спостерігається відчутне зростання його обсягів. Проте співвідношення кредитів фізичним особам до ВВП залишається дуже низьким порівняно з країнами-сусідами - 5.7% до ВВП за валовими кредитами.

8. Відбулось зростання сум операцій з використанням платіжних карток майже у два рази за останні п'ять років. В аналізованому періоді аналогічна динаміка спостерігається щодо безготівкових платежів та отримання готівки. Проте скоротилась кількість операцій зі зняття готівки та збільшилась кількість безготівкових операцій, що свідчить про поступовий перехід до безготівкової економіки.

9. Одним із найвагоміших та перспективних сегментів ринку банківських послуг для фізичних осіб з позиції можливості збільшення доходів є картковий. В якості гіпотези дослідження було припущено, що на чистий комісійний дохід банку впливають кількість активних платіжних карток, банкоматів та платіжних терміналів. Для перевірки гіпотези було

використано кореляційно-регресійний аналіз на прикладі ПАТ «ПриватБанк».

10. Данні кореляційно-регресійний аналізу підтверджують стійку кореляційну залежність обсягів чистих комісійних доходів банку від обсягів власної карткової інфраструктури та кількості активних платіжних карток власної емісії. Отже для забезпечення безперечного лідерства на картковому ринку та збільшення комісійних доходів банку необхідно нарощувати кількість платіжних терміналів та банкоматів та стимулювати активацію, емітованих карток.

11. Вирішення проблеми довіри громадян до банків лежить в площині прийняття ВР Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення захисту прав споживачів фінансових послуг», який має велике значення, оскільки його положення стосуються як договірних механізмів взаємодії споживачів і постачальників фінансових послуг, так і розкриття інформації, а також реклами фінансових послуг.

12. Для підвищення фінансової грамотності населення потрібно вживати всі існуючі інформаційні канали: офіційний сайт НБУ, засоби масової інформації, друковану продукцію, різні форми навчання (тренінги, семінари, презентації) тощо. Сприятиме вирішенню цієї проблеми впровадження запропонованої в роботі Стратегії покращення захисту прав споживачів та фінансової грамотності населення України.

13. В українських реаліях низької довіри населення до банків доцільним є запровадження інновації спрямованих на підвищення довіри до них: Варто створювати у відділеннях банку та соціальних мережах інформаційний майданчик для інформування клієнтів про результати діяльності банку, динаміку грошових потоків, напрямки розміщення кредитних коштів, що значно підвищить довіру до банку.

14. Діджиталізація обумовлює впровадження найперспективнішої технології для реалізації мобільних платежів - технології NFC. Використання

такої інновації зменшить витрати банку на випуск платіжних карток, а також збільшить можливості клієнта щодо користування банківськими послугами, адже разом із відповідними додатками для смартфонів, клієнти фактично отримують банк в кишені

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роуз П.С. Банковский менеджмент. Предоставление финансовых услуг - М.: Издательство «Дело», 1997. – 743 с.
2. Матук Ж. Финансовые системы Франции и других стран: Под общ. ред. проф. Л. П. Павловой. – Т. 1 Банки. Книга 1. – М.: АО «Финстатинформ», 2004.
3. Гавальд К., Стуфле Ж. Банковское право (Учреждения – Счета – Операции – Услуги). Пер. с фр. / Под ред. В. Я. Лисняка. – М., 1996. – 580 с.
4. Трохименко В. І. Сутність та структура сучасного ринку банківських послуг // Економіка. Проблеми економічного становлення. 2010. № 2. С. 76–81.
5. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – К. Знання, 2008. – 564 с. – ISBN 978-966-346-588-3
6. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг Закон України 02.12.2010 № 2756-VI.– [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
7. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
8. Савелко Т. Теоретические аспекты рынка банковских услуг Украины / Т. Савелко // Экономист. – 2007. – № 8. – с. 27-32
9. Дзюблюк, О. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегії розвитку в Україні [Текст] / О. Дзюблюк // Фінанси України. – 2005.– № 6. – С. 41-49.
10. Финансовый менеджмент: теория и практика. – 6-е изд. / Под ред. Е. С. Стояновой. – М. : Перспектива, 2008. – 656 с.
11. Череп А.В., Андросова О.Ф. Банківські операції. Навч. посібник.– К.: Кондор, 2007.— 410 с.
12. Єгоричева С.Б. Банківські інновації: навч. посібник // – К. : Центр учбової літератури. – 2010. – 206 с.
13. Приймак С. А. Ринок платіжних карток та захист їх власників // Стан та перспективи розвитку, фінансів, обліку та підприємництва в умовах

трансформації економіки: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., (Київ, 8–9 лип. 2016 р.). К.: Київ. екон. наук. центр, 2016. С. 29–32.

13. Ткачук В.О. Маркетинг у банку: навч. посібник [Текст]. / В.О. Ткачук. – Тернопіль: «Синтез-Поліграф», 2006. – 225 с.

14. Барановський О. Сьогодення світового ринку банківських послуг / Олександр Барановський // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 4. – С. 18-23.

15. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.

16. Макаренко М.І. Посткризова реінкарнація ринку банківських послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

17. Брегеда О. А. Ринок банківських послуг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит". К., 2002. 16 с.

18. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»: Закон України від 23 лютого 2012 № 4452-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4452>

19. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua>

20. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку: Закон України від 16.07.2015 № 629-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

22. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII 4640 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>

23. Опитування про умови кредитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=2023143.

24. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 №1023-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>

25. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-ІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121->

26. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 № 2908-ІІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>

27. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг Закон України від 01.01.2017 № [1792-19](#) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

28. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.

29. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 № 606-ХІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/606->

30. Положення про організацію операційної діяльності в банках України : затверджено Постановою Правління НБУ від 18.06.2003 №254 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0559-03>

31. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р., № 2346-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

32. Положення НБУ «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів» № 705 від 05.11.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14>

33. «Про порядок реєстрації платіжних систем, учасників платіжних систем та операторів послуг платіжної інфраструктури» № 43 від 04.02.2014

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0348-14>

34. Постанова «Про затвердження Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні» від 28.11.2014 № 755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0755500-14>

35. Показники банківської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.

36. Звіт про фінансову стабільність за 2017рр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>

37. Дзюблюк О. В., Владимир О. М. Банки у системі організації валютних відносин / Монографія / – Тернопіль: ТЗОВ: «Терно-граф», 2014. – 296 с.

38. Звіт про фінансову стабільність за травень 2018рр [Електронний ресурс].- – Режим доступу:
<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69340988>

39. Звіт про фінансову стабільність за серпень 2018рр [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=75174148>

40. Звіт про фінансову стабільність за жовтень 2018 рр. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80799454>

41. Ринок платіжних карток в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=79219

42. Офіційний сайт ПАТ «Приватбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/ru>

43. ПАТ «Райффайзен банк Аваль» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.aval.ua/ru/corporate/dep1/str_vkl/

44. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/>

45. Кореляційно-регресійний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kgafk.ru/kgufk/html/korandreg2.html>

46. Приймак С. А. Фінансово грамотне населення – запорука добробуту країни // Формування ринкової економіки в Україні. 2016. №36. С.82–87.

47. Кульман А. Ж. Экономические механизмы / пер. с франц. Е. П. Островской; общ. ред. Н. И. Хрустальной. М.: Прогресс, 1993. - 188 с.

48. Кореспондент.net Україна і РФ в рейтингу фінансової грамотності нижче Зімбабве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net>

49. Джейн Л. О. Оцінка впровадження «Фінансова грамотність» у старших класах навчальних закладів України у 2014–2015 н. р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finrep.kiev.ua>

50. Досвід Польщі. Фінансова грамотність як невід’ємна складова успішного суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bhfoundation.com.ua/news.html?news_id=102

51. Програма розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.finrep.kiev.ua/structure/news_ua.php

52. Регулювання сфери фінансових послуг в праві Європейського Союзу та перспективи адаптації законодавства України / Т. А. Вовк, Г. В. Друзенок, Г. С. Зугравий, Т. В. Качка; за ред. С. О. Шевчука; Центр порівняльного права при Міністерстві юстиції України. К., 2016.- 212 с.

53. Опитування з метою оцінки рівня знань українських споживачів щодо системи гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua/images/docs/Zvit.pdf>

51. Приймак С. А. Фінансова грамотність в Україні // Стабільність національної економіки: основні загрози та шляхи забезпечення: матеріали міжнар. наук. практ. конф., (Дніпропетровськ, 3–4 черв. 2016 р.). Дніпропетровськ: Перспектива, 2016. С. 54–57.

52. Про схвалення Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 рр.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 867 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-p>.

53. Павленко Р. В. Сучасні банківські продукти як чинники соціально-економічного розвитку України // Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/15SBP.pdf

54. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 138-145

55. Полищук А. И. Коммерческие банки: новые услуги и инновационные технологии коммуникации / А. И. Полищук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.i-free.com/industry/articles/572.